

УДК 37.013.41

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.4.2.26>

І. Д. ФАЛОВСЬКА

*кандидат економічних наук, доцент, магістр психології,
доцент кафедри педагогіки та психології,
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради,
м. Луцьк, Україна
Електронна пошта: irinafalovska@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-9101-9430>*

М. Ф. БОЙЧУК

*викладач математики циклової комісії
викладачів природничо-математичних дисциплін,
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради,
м. Луцьк, Україна
Електронна пошта: mbojchuk@lpc.ukr.education
<https://orcid.org/0000-0001-8823-8934>*

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Світовий досвід у сфері освіти показує готовність до того, аби дати можливість дітям з особливими освітніми потребами та людям з інвалідністю знайти своє місце у суспільстві. У статті проаналізовано значення психологічної готовності підготовки майбутніх педагогів як одну з необхідних умов ефективного здійснення професійної допомоги під час інклюзивного освітнього процесу. Визначено компоненти психологічної готовності майбутніх педагогів, вчителів-асистентів до професійної діяльності. Висвітлено вплив психологічної готовності на формування професійної самосвідомості студентів – майбутніх фахівців. Важливість дослідження розкрито через аналіз науково-педагогічної літератури з питань психологічної готовності до упровадження інклюзивної освіти та важливості цього процесу для реалізації природного потенціалу дітей з особливими освітніми потребами. Визначено важливість соціально-психологічної адаптації дитини в загальноосвітньому просторі та роль вчителя у цьому процесі.

Стратегія розвитку національної системи освіти повинна формуватися адекватно до сучасних інтеграційних і глобалізаційних процесів. Сприяти реалізації цієї стратегії має належним чином організована і запроваджена у практику інклюзивна освіта, яка в Україні повинна співіснувати із загальною і спеціальною, що зумовлює створення комфортного середовища для дітей з різними стартовими можливостями. Все це відповідає пріоритетам державної політики, що окреслені в Національній доктрині розвитку освіти в Україні, які полягають в: особистісній орієнтації освіти; створенні рівних можливостей для дітей та молоді у здобутті якісної освіти; забезпеченні варіативності здобуття базової або повної загальної середньої освіти відповідно до здібностей та індивідуальних можливостей.

Ключові слова: інклюзія, психологічна готовність, професійна підготовка майбутніх педагогів, проблеми формування, педагогічна діяльність, психологічні труднощі, професійна адаптація.

Постановка проблеми. В умовах сьогодення, навчально-виховний процес у вищій школі має сприяти становленню професійної компетентності майбутнього фахівця, забезпеченню його професійно-психологічної готовності до професії та успішного функціонування в майбутній педагогічній діяльності. Професіоналізм та професійна компетентність визначають ефективність професійної діяльності, забезпечують відповідність результату цієї діяльності поставленим цілям, досягнення

запланованих позитивних результатів. Враховуючи те, що основою готовності до професійної діяльності є психологічна готовність, яка розуміється як складне комплексне психічне та організаційне утворення, поєднання функціональних, операційних та особистісних компонентів, що мають динамічну структуру з функціональними залежностями, є важливим розглянути готовність студентів-майбутніх фахівців спеціальної освіти до педагогічної діяльності.

Інклюзивне навчання, як відносно нова форма здобуття освіти дітьми з особливими освітніми потребами (з порушеннями психофізичного розвитку) без дискримінації впевнено утверджується в Україні. Важливою умовою системного реформування освіти дітей з особливими потребами є комплексне розв'язання завдань, пов'язаних з нормативно-правовим, організаційно-фінансовим, кадровим, науково- та навчально-методичним забезпеченням їхнього навчання та виховання. Завдання інклюзії полягає у ліквідації соціальної ізоляваності (виключення), що є наслідком негативного ставлення до поняття різноманітності. Відправною точкою цього поняття є переконання, що освіта є одним із основоположних прав людини і основою для більш справедливого суспільства.

Мета статті полягає у висвітленні проблем психологічної готовності майбутніх педагогів, вчителів-асистентів до професійної діяльності, розкритті процесу розвитку та реалізації інклюзивної освіти в Україні.

Аналіз попередніх досліджень. Із початком незалежності у 1991 році наша країна обрала курс на розбудову відкритого та демократичного суспільства, водночас Україна, як правова демократична держава взяла на себе зобов'язання забезпечити основні права та свободи своїх громадян. Право на освіту, що зазначене в основному законі державі – Конституції України (стаття 53), є одним із основних. Відомо, що, успадкувавши від колишнього Радянського Союзу систему спеціальної освіти, освітня галузь продовжувала політику щодо навчання дітей з особливими освітніми потребами в умовах спеціальних навчальних закладах (школах-інтернатах), відповідно посилюючи їх сегрегацію та порушуючи ще одне з основних прав дітей – право на проживання в сім'ї.

Усупереч відсутності можливості вибору у дошкіллі та загальноосвітніх навчальних закладах, батьки дітей з особливими потребами, розпочали рух щодо відстоювання прав своїх дітей отримувати якісну освіту за місцем свого проживання, в умовах найближчого дошкільного чи загальноосвітнього начального закладу. Відповідно, у той час заклади освіти просто не були готові приймати та працювати з такими дітьми. Було зрозуміло, що просте включення

таких дітей в систему загальної освіти, або фізичне включення, не задовольняло ні батьків, ні дітей, та й часто ні самих педагогів, які розуміли, що у такому класі/дошкільній групі потрібно працювати по-іншому, але відчували брак знань і досвіду.

Стратегія розвитку національної системи освіти повинна формуватися адекватно до сучасних інтеграційних і глобалізаційних процесів. Сприяти реалізації цієї стратегії має належним чином організована і запроваджена у практику інклюзивна освіта, яка в Україні повинна співіснувати із загальною і спеціальною, що зумовлює створення комфортного середовища для дітей з різними стартовими можливостями. Все це відповідає пріоритетам державної політики, що окреслені в Національній доктрині розвитку освіти в Україні, які полягають в: особистісній орієнтації освіти; створенні рівних можливостей для дітей та молоді у здобутті якісної освіти; забезпеченні варіативності здобуття базової або повної загальної середньої освіти відповідно до здібностей та індивідуальних можливостей.

Поширення в Україні процесу інклюзивного навчання школярів з обмеженими можливостями фізичного та/або психічного здоров'я є не лише відображенням часу, але й являє собою ще один крок до забезпечення повної реалізації прав дітей з особливими потребами на якісну освіту. Протягом останнього десятиліття вітчизняні науковці, зокрема В. Бондар, А. Колупаєва, Т. Євтухова, В. Ляшенко, І. Іванова, О. Столяренко, А. Шевчук, О. Савченко та інші присвячують свої праці дослідженням проблеми залучення дітей з особливими потребами до навчання в загальноосвітніх навчальних закладах, їх реабілітації та соціалізації до суспільних норм. Значний вплив на розвиток системи спеціальних навчальних закладів, удосконалення їх структури, розробку методик ранньої діагностики психічного розвитку таких учнів мають праці психологів Л. Виготського, О. Венгера, О. Запорожця, О. Киричука, Г. Костюка, Б. Корсунської, С. Максименка, Н. Морозової, В. Синьова, П. Таланчука, В. Тарасун, М. Ярмаченка. У них обґрунтовано принципи положення щодо особливостей розвитку психічних процесів у дітей різного віку, ролі корекційного виховання у підготовці до шкіль-

ного навчання, механізмів формування їхньої соціально-комунікативної активності. У дослідженнях названих учених хронологічно подано становлення і розвиток окремих напрямків спеціальної освіти школярів з різними психофізичними порушеннями.

Забезпечення якісного інклюзивного навчання є процесом складним і тривалим. Він потребує інноваційних підходів у побудові педагогічного процесу, орієнтованого на реалізацію індивідуальних можливостей розвитку кожної дитини та формування її компетентностей, які стануть підґрунтям для формування навичок практичної життєдіяльності та соціально-трудової самореалізації [Колупаєва 2007]. Посилення індивідуалізації навчання можливе тільки на основі поглибленої діагностики, виявлення актуальних і потенційних можливостей розвитку дитини та визначення особливостей її освітніх потреб. Це завдання покладено на інклюзивно-ресурсні центри, провідним напрямком роботи яких є комплексна оцінка розвитку дитини. Сьогодні ці заклади переживають процес свого становлення і потребують всебічного науково-методичного забезпечення.

Результати та дискусії. В умовах розвитку України її суспільство ставить перед дошкільними, загальноосвітніми навчальними закладами та ВНЗ низку завдань, що спрямовані на забезпечення всебічного розвитку особистості. В основу навчально-виховного процесу закладаються високий рівень освіченості, сформована національна свідомість, висока мораль, фізичне здоров'я.

Варто зазначити, що кожний із зазначених аспектів на даному етапі зазнає значних труднощів у своїй реалізації. Такий стан пояснюється низкою причин, серед яких основними є освітня, економічна, політична, екологічна та інші кризи українського суспільства. Вихід із цих криз науковцями з різних наукових галузей вбачається в реформуванні освіти. Саме з модернізацією освіти, з визнанням пріоритету науки, з розвитком культури пов'язують сьогодні розбудову української державності, становлення українського суспільства. В той самий час сучасна психологія стверджує, що найбільше багатство кожної цивілізації – це її людські ресурси. Для оптимального використання індивідуальних можливостей кожної людини на благо держави суспільство має

дбати про душевний комфорт людей, про їхнє загальне і психологічне здоров'я, яке також знаходиться в прямій залежності від настрою і ступеня «щасливості» кожної людини [Будник 2017].

Перед педагогами постає завдання підготовки всього необхідно для плідної комунікації, бо саме від цього залежать подальші стосунки. Чітке бачення пріоритетів, систематизування знань піде на користь та дасть певні переваги в формуванні соціальних навичок. Кваліфікація спеціаліста повинна підтвердитись саме на практиці. На першому етапі повинна виникнути довіра і почуття турботи, бо тоді знання засвоюються набагато краще.

Професійна готовність вчителя до виконання своїх функцій в навчально-виховному процесі – це явище багатоаспектне, в якому поряд з психолого-педагогічною ерудицією, педагогічними здібностями і уміннями визначне місце займає і психологічна готовність.

Проблема психологічної готовності започаткувала фундаментальне наукове обґрунтування специфічних ситуацій, спричинених психологічною напругою.

Найбільш характерними напруженими ситуаціями є небезпека, ризик, раптовість, зростання відповідальності, невпевненість, нездатність проявити вольове зусилля, нестача професійних якостей і досвіду. Негативний вплив напруженості виявляється у погіршенні уваги, пам'яті, у скованості дій і нерозмірності рухів. В стані напруженості порушуються перш за все інтелектуальні процеси і складні професійні дії.

Поняття психологічна готовність до діяльності було введено в психологічний обіг в 1976 році білоруськими дослідникам М. І. Дьяченко і Л. А. Кандибовичем. У відповідності зі змістом і конкретними завданнями, які розв'язуються суб'єктом трудової діяльності, готовність поділяють на короткотривалу (ситуативну), що детермінується відповідними психічними станами, і відносно сталу, що визначається стабільними властивостями (особливостями) особистості [Психологічний супровід інклюзивної освіти 2017]. Психологічна готовність – це виявлення суті властивостей і стану особистості. Готовність – це не тільки властивість чи ознака окремої особистості, це концентрований показник діяльності суті особи, міра її професійної здібності.

Психологічна готовність включає в себе з однієї сторони запас професійних знань, умінь і навичок; з іншої – риси особистості: переконання, педагогічні здібності, інтереси, професійна пам'ять, мислення, увага, педагогічна спрямованість думки, працездатність, емоційність, моральний потенціал особистості, що забезпечать успішне виконання професійних функцій.

Серед широкого кола завдань професійно-педагогічної підготовки завдання формування психологічної готовності до інклюзивної педагогічної діяльності посідає особливе місце. Вона поєднує в собі всі більш вузькі питання формування спрямованості на педагогічну працю. Завданням даного дослідження є виділення професійно важливих факторів психологічної готовності до інклюзивної педагогічної діяльності.

Поняття психологічної готовності до інклюзивної педагогічної діяльності необхідно розглядати в контексті загального поняття психологічної готовності до праці. Окрім специфічних особливостей, що відрізняють один від одного різні види готовності, існують характеристики, що є загальними для всіх видів діяльності. Більшість дослідників даної проблеми вважає, що цілісна психологічна готовність до педагогічної діяльності являє собою сукупність певних станів особистості та її психологічних властивостей, що складають підсистеми короткочасної та тривалої готовності. В. А. Сластьонін називає їх термінами «психологічна» та «професійна» готовність.

Для педагогічної практики великого значення мають обидва прояви психологічної готовності. Короткочасна складова являє собою частина особливий психологічний стан, ситуативна готовність до вирішення конкретних навчально-виховних задач.

Ситуативна готовність до педагогічної діяльності включає в себе різного роду установки на усвідомлення педагогічної задачі, моделі майбутньої поведінки, визначення спеціальних засобів діяльності, оцінку власних можливостей в їх співвідношенні з майбутніми труднощами та необхідністю досягнення певного результату.

Психічний стан готовності – це настрій, актуалізація та пристосування можливостей особистості для успішних дій в даний момент. Це внутрішній настрій студента на певну пове-

дінку під час виконання навчальних завдань, установка на активні та цілеспрямовані дії. Виникнення і формування стану ситуативної готовності визначається розумінням професійних завдань, усвідомленням відповідальності, бажанням досягти успіху і т. ін. Її розгортання та функціонування в ході навчальної, а потім і трудової діяльності визначається як умовами і завданнями професії, так і властивостями особистості, її мотивацією, досвідом, професійними знаннями – всім тим, що складає довготривалу психологічну готовність до діяльності.

Система тривалої готовності, або професійної – це готовність до виконання ролі вчителя й вихователя. Вона є системою інтегрованих властивостей, знань, досвіду особистості. Професійна готовність поєднує в собі усвідомлення ролі педагогічної професії в суспільстві, соціальну відповідальність, намагання самостійно та творчо вирішувати професійні задачі, установку на актуалізацію наявних знань.

Готовність студентів до педагогічної діяльності є складним особистісним системним утворенням, до складу якого входять багато компонентів. Ці компоненти в своїй сукупності обумовлюють успішне виконання конкретної роботи. Так, М. І. Дяченко та Л. О. Кандибович, розглядаючи готовність як складне психологічне утворення, виділяють такі її структурні компоненти:

- 1) мотиваційний (позитивне ставлення до професії, інтерес до неї та інші стійкі мотиви);
- 2) орієнтаційний (знання й уявлення про особливості та умови професійної діяльності, її вимоги до особистості);
- 3) операційний (володіння засобами та прийомами професійної діяльності, необхідними знаннями, навичками, вміннями, високий рівень розумової діяльності і т.ін.);
- 4) вольовий (самоконтроль, вміння до управління діями, з яких складається виконання робочих обов'язків);
- 5) оцінювальний (самооцінка власної професійної підготовки та відповідність між процесом розв'язання професійних завдань та оптимальними педагогічними зразками).

Достатній розвиток і виразність цих компонентів в їх єдності – показник високого рівня професійної психологічної готовності до педагогічної праці.

В якості інтегрального компоненту в структурі тривалої психологічної готовності до педагогічної діяльності виступає професійно-педагогічна спрямованість особистості, яка, в свою чергу, включає в себе ставлення до цієї професії, інтереси, потреби, мотиви тощо.

Базовими компонентами психологічної готовності до педагогічної діяльності, що в значній мірі визначають педагогічну спрямованість особистості та її професійну придатність, виступають педагогічні здібності. Основи психології педагогічних здібностей розробили Ф. Н. Гоноболін, Н. В. Кузьміна, Д. Ф. Ніколенко. Так, Ф. Н. Гоноболін в структуру педагогічних здібностей включає: – здібність складати навчальний матеріал для учнів; – розуміння вчителем учня; – творчість в праці; – педагогічний вольовий вплив на дітей; – здібність організувати дитячий колектив; – інтерес до дітей; – змістовність і яскравість мови; – педагогічний такт; – здібність пов'язувати навчальний матеріал з життям; – спостережливість; – педагогічна вимогливість.

Вищим рівнем професійно-педагогічної підготовки вчителя є творчий підхід до педагогічної діяльності. Розрізняють практичну творчу діяльність та наукову творчість. Наукова творчість передбачає виявлення закономірностей навчання й виховання, розроблення високоефективних теорій та методик, що дозволяють вирішувати проблеми сучасної школи, прогнозувати тенденції її розвитку.

З вищесказаного можна зробити висновок, що поняття психологічної готовності до професії педагога являє собою складну, інтегровану систему властивостей, знань та досвіду особистості. Професійна готовність до педагогічної діяльності поєднує в собі усвідомлення ролі педагогічної професії в суспільстві, соціальну відповідальність, намагання самостійно та творчо вирішувати професійні задачі, установку на актуалізацію наявних знань.

Концепція інклюзивної освіти відображає одну з головних демократичних ідей – всі діти – цінні й активні члени суспільства. Навчання в інклюзивних освітніх закладах корисне як для дітей з особливими освітніми потребами, так і для інших дітей, членів родин та суспільства в цілому. Взаємодія зі здоровими дітьми сприяє когнітивному, фізичному, мовному, соціальному та емоцій-

ному розвитку дітей з особливими освітніми потребами. При цьому діти з типовим рівнем розвитку демонструють відповідні моделі поведінки дітям з особливими освітніми потребами і мотивують їх до розвитку та цілеспрямованого використання нових знань і вмінь. Взаємодія між учнями з особливими освітніми потребами та іншими дітьми в інклюзивних класах сприяє налагодженню між ними дружніх стосунків. Завдяки такій взаємодії діти вчаться природно сприймати і толерантно ставитися до людських відмінностей, вони стають більш чуйними, готовими до взаємодопомоги.

Інклюзія – це процес реального включення дітей з особливостями психофізичного розвитку в активне суспільне життя і однаковою мірою необхідна для всіх членів суспільства. Дитина з особливими потребами – це не обділена долею, це, швидше, визначений спосіб життя за обставин, що склалися, який може бути дуже цікавий їй і оточуючим людям, якщо порушення розглядати в рамках соціальної концепції [Анімова 2014].

Дослідниця Швед М. вважає, що «сутність інклюзії ґрунтується на «нормалізації», в основі якої – ідея про те, що життя і побут людей обмеженими можливостями мають бути наближеними до умов і стилю життя всієї суспільної громади».

Інклюзивна освіта – це система освітніх послуг, що ґрунтується на забезпечення основного права дітей на освіту та права навчатися за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами, зокрема дитини з особливостями психофізичного розвитку, в умовах загальноосвітнього закладу. Інклюзивне навчання забезпечує доступ до освіти дітей з особливими потребами у загальноосвітніх школах за рахунок застосування методів навчання, що враховують індивідуальні особливості таких дітей. В основу інклюзивної освіти покладена ідеологія, яка виключає будь-яку дискримінацію дітей; забезпечує рівноцінне ставлення до всіх людей, але створює спеціальні умови для дітей з особливими потребами.

Отримані поза соціумом знання і вміння не могли допомогти дітям з особливими освітніми потребами цілковито адаптуватися в суспільстві, підготуватися до подолання неминучого

чих життєвих труднощів, а, отже, реалізуватися в повній мірі як рівноправні і повноцінні члени суспільства. В інклюзивних класах діти з особливими потребами включені в освітній процес. Вони осягають основи незалежного життя, засвоюють нові форми поведінки, спілкування, взаємодії, вчать виявляти активність, ініціативу, свідомо робити вибір, досягати згоди у розв'язанні проблем, приймати [Будник 2017].

Інклюзивне навчання – це система освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права здобувати її за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами в умовах загальноосвітнього навчального закладу.

Інклюзивна школа – це заклад освіти, який відкритий для навчання всіх дітей, незалежно від їхніх фізичних, інтелектуальних, соціальних, емоційних, мовних чи інших особливостей. Цей заклад забезпечує безбар'єрне фізичне середовище, адаптує навчальні програми та плани, методи і форми навчання, тим самим надаючи можливість усім дітям успішно навчатися в тому числі й дітям з особливими освітніми потребами; залучає батьків до співпраці; співпрацює з фахівцями з метою надання спеціальних послуг відповідно до різних освітніх потреб дітей; створює позитивну атмосферу в шкільному середовищі та громаді загалом.

Інклюзивна освіта базується на таких принципах:

1. Задоволення індивідуальних освітніх потреб кожної дитини.
2. Рівний доступ до навчання у загальноосвітніх навчальних закладах та отримання якісної освіти кожною дитиною.
3. Кожна людина має право на спілкування і на те, щоб бути почутою.
4. Адаптація системи до потреб дитини, а не навпаки.
5. Справжня освіта може здійснюватися тільки в контексті реальних взаємостосунків.
6. Визнання спроможності до навчання кожної дитини та, відповідно, необхідність створення суспільством відповідних для цього умов.
7. Залучення батьків до навчального процесу.
8. Командний підхід у навчанні та вихованні дітей, що передбачає залучення педагогів, батьків та спеціалістів.

9. Складність завдань повинна відповідати здібностям дитини.

10. Подолання потенційних бар'єрів у навчанні. Інклюзивна освіта є підходом, який допомагає адаптувати освітню програму та навчальне середовище до потреб учнів, які відрізняються своїми навчальними можливостями [Психологічний супровід інклюзивної освіти 2017].

Таким чином, інклюзивна освіта є підходом, який допомагає адаптувати освітню програму та навчальне середовище до потреб учнів, які відрізняються своїми навчальними можливостями. Питання впровадження інновацій в освіту осіб з особливими освітніми потребами досить суперечливе й водночас актуальне яке потребує всебічного вивчення. Практики-спеціалісти вважають, що інклюзивна освіта – це інноваційна, альтернативна модель освіти, що стає вимогою сьогодення. Мета нашої держави виплекати людину з освітніми потребами, яка необхідна Україні в третьому тисячолітті – професіонала та гідного громадянина України.

Висновки. Отже, результати досліджень багатьох науковців засвідчують, що розумовий, емоційний і соціальний розвиток дітей з психофізичними вадами прямо залежить від позитивного ставлення до них, їх розуміння і прийняття педагогами, батьками і здоровими дітьми. Сприятливе соціальне середовище є однією із вихідних умов розв'язання проблем інклюзивної освіти. Тому забезпечення такого середовища – одне із завдань психолого-педагогічного супроводу дітей, що потребують корекції психофізичного розвитку.

Педагоги мають передусім формувати позитивне ставлення здорових вихованців до дітей з психофізичними вадами, емпатію, прийоми адекватної взаємодії. Ця робота може здійснюватися за допомогою таких методів: бесіда; розгляд проблемних ситуацій; перегляд спеціально відібраних відеосюжетів. Оскільки діти – це віддзеркалення сім'ї, то відповідну роботу слід провести і з батьками здорових дітей, формуючи у них позитивне ставлення до перебування у класі дітей з вадами психофізичного розвитку. Отже, інклюзивна освіта – це одна із реалій нашого життя. Проте, наголосимо ще раз, що її ефективність залежить від багатьох умов, головною з яких є комплексний психолого-педагогічний супровід.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ашиток Н. Проблеми інклюзивної освіти в Україні. *Людознавчі студії. Педагогіка*. 2015. Вип. 1(33). С. 4–11.
2. Акімова О. М. Основні аспекти інклюзивної освіти у підготовці майбутніх учителів початкових класів. *Наукові записки кафедри педагогіки: зб. наук. пр.* Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків, 2014. Вип. 35. С. 12–18.
3. Будник О. Б. Інклюзивне навчання: соціально-педагогічний контекст проблеми. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: зб. наук. праць за ред.* / В. В. Засенка, А. А. Колупасової. Київ : ТОВ «Наша друкарня», 2017. Вип. 13. С. 71–80.
4. Будник О. Педагогічний супровід інклюзивної освіти. Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г.М., 2019. 220 с.
5. Колупасова А. А. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітні навчальні заклади : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2007. 350 с.
6. Психологічний супровід інклюзивної освіти: метод. рек. / автор. кол. за заг. ред. А. Г. Обухівська. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. 92 с.
7. Швед М. Основи інклюзивної освіти. Львів : Український католицький університет, 2015. 360 с.

REFERENCES

1. Ashytok N. (2015). Problemy inkljuzyvnoji osvity v Ukrajinі. Ljudynoznavchi studiji. Pedagoghika, Vol. 1 (33). P. 4–11.
2. Akimova O. M. (2014). Osnovni aspekty inkljuzyvnoji osvity u pidghotovci majbutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv. *Naukovi zapysky kafedry pedagoghiky: zb. nauk. pr.* Khark. nac. un-t im. V. N. Karazina. Kharkiv, Vol. 35. P. 12–18.
3. Budnyk O. B. (2017). Inkljuzyvne navchannja: socialjno-pedagoghichnyj kontekst problem. Osvita osib z osoblyvymy potrebamy: shljakhy rozbudovy: zb. nauk. prac za red. V. V. Zasenka, A. A. Kolupajevoji. K.: TOV «Nasha drukarnja», Vol. 13. P. 71–80.
4. Budnyk O. (2019). Pedagoghichnyj suprovid inkljuzyvnoji osvity. Ivano-Frankivsjk: Vydavecj Kushnir Gh. M., 220 p.
5. Kolupajeva A. A. (2007). Pedagoghichni osnovy integhruvannja shkoljariv z osoblyvostjamy psykhoznychnogho rozvytku v zagaljnoosvitni navchaljni zaklady: monoghrafija. K.: Pedagoghichna dumka, 350 p.
6. Psykhologhichnyj suprovid inkljuzyvnoji osvity. (2017). Metod. rek avtor. kol. za zagh. red. A. Gh. Obukhivsjka. Kyjiv: UNMC praktychnoji psykhozghiji i socialjnoji roboty, 92 p.
7. Shved M. (2015). Osnovy inkljuzyvnoji osvity. Ljviv: Ukrajinjskij katolycijkyj universytet, 360 p.

I. D. FALOVSKA

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Master of Psychology,
Senior Lecturer at the Department of Pedagogy and Psychology,
Municipal Higher Educational Institution “Lutsk Pedagogical College” of the Volyn Regional Council,
Lutsk, Ukraine
E-mail: irinafalovska@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-9101-9430>*

M. F. BOYCHUK

*Lecturer of Mathematics,
Municipal higher Educational Institution “Lutsk Pedagogical College” of the Volyn Regional Council,
Lutsk, Ukraine
E-mail: mbojchuk@ipc.ukr.education
<https://orcid.org/0000-0001-8823-8934>*

PSYCHOLOGICAL READINESS OF FUTURE TEACHERS FOR INCLUSIVE EDUCATION ACTIVITIES

World experience in education shows a willingness to enable children with special educational needs and people with disabilities to find their place in society. This article analyzes the importance of psychological readiness to train future teachers as one of the necessary conditions for the effective implementation of professional assistance during the inclusive educational process. The components of psychological readiness of future teachers, teaching assistants for professional

activity are determined. The influence of psychological readiness on the formation of professional self – consciousness of students – future professionals is highlighted. The importance of the study is revealed through the analysis of scientific and pedagogical literature on psychological readiness for the introduction of inclusive education and the importance of this process for the realization of the natural potential of children with special educational needs. The importance of social and psychological adaptation of the child in the general educational space with the help of the teacher is determined.

The strategy for the development of the national education system must be formed in accordance with modern integration and globalization processes. Properly organized and put into practice inclusive education should contribute to the implementation of this strategy, which in Ukraine should coexist with general and special education, which leads to the creation of a comfortable environment for children with different starting opportunities. All this corresponds to the priorities of state policy outlined in the National Doctrine of Education Development in Ukraine, which are: personal orientation of education; creating equal opportunities for children and youth in obtaining quality education; ensuring the variability of obtaining basic or complete general secondary education in accordance with abilities and individual capabilities.

Key words: inclusion, psychological readiness, professional training of future teachers, problems of formation, pedagogical activity, psychological difficulties, professional adaptation.